

Anbudet

Eskilstuna - Strängnäs

Släktforskarförening

MEDLEMSTIDNING FÖR ESKILSTUNA-STRÄNGNÄS SLÄKTFORSKARFÖRENING Nr 2 - 2020

Soldattorp i Lerbo

läs om soldat Heds familjs öde

I det här numret

- 03** Ordföranden har ordet
- 03** Soldat Heds familjs öde
- 05** Smeder, smedforskning, tårtor och årsmötesförhandlingar
- 06** Städa din databas
- 06** Skapa en GEDCOM-fil på USB-minne
- 07** Släktforskning i skönlitteraturens tjänst
- 10** Hans Rosén - nybliven ordförande i ESSF
- 11** Presentation av ESSFs styrelse
- 12** Lite kontrafaktisk ego-spaning
- 13** Jobb?
- 14** Samfälligheter, mantal och häradsallmänningar – vad menas med det?
- 16** Församlingsnamn
- 17** Vägen till våra gemensamma anor
- 20** Kalendarium för ESSFs aktiviteter

Välkomna till ESSF

Vi hälsar nedanstående nya medlemmar välkomna.

Hoppas ni får stor glädje och nytta
av ert medlemskap i släktforskarföreningen!

Birgitta FredinSträngnäs
Sune JohanssonSträngnäs
Karin JohanssonEskilstuna
Hans RosénEskilstuna

Styrelsen

Eskilstuna - Strängnäs

**Eskilstuna – Strängnäs
Släktforskarförening**

Föreningslokal Eskilstuna

c/o Medborgarskolan
J A Selanders gata 1, 632 20 Eskilstuna
info@essf.se

Föreningslokal i Strängnäs

c/o Studieförbundet
Källgatan 3 A, 645 31 Strängnäs

Medlemskap

Medlemsavgift	250.-/år
Familjemedlem	150.-/år
Ungdom upp till 23 år	50.-/år

Bankgiro 805-3431

Styrelse

Ordförande Hans Rosén	070-119 15 90
v Ordf. Hans Liljenstolpe	0152-201 78
Sekr. HåkanOlle Larsson	070-665 29 39
Kassör Christer Ståhl	070-954 11 73
Ledamot Eskil Ward	0152-183 45
Ledamot Mats Adolfsson	070-356 08 03
Ledamot Gun Sundberg	070-144 25 33
Ledamot Kerstin Nilsson	070-312 20 17
Ledamot Mia Brunell	070-726 96 33

Kommittéansvariga

Se hemsidan www.essf.se

Revisorer

Britt-Marie Andersson	016-940 03
Marie Cypriansen	016-14 59 18

Valberedning - Sammankallande

Oskar Nilsson	070 - 089 32 05
---------------	-----------------

Webbmaster

HåkanOlle Larsson	070-665 29 39
-------------------	---------------

Se mer information på vår hemsida
www.essf.se

Anbudet

Ansv. utgivare Hans Rosén

Redaktion

Sven Kullman (ansvarig)	016-12 62 87
sven.kullman@telia.com	

Åke Ellin	070-580 21 04
-----------	---------------

Gunilla Thörne	0152-186 63
----------------	-------------

Ann-Sofie Johansson	070-493 31 38
---------------------	---------------

Teknisk redaktör

HåkanOlle Larsson	070-665 29 39
reproconsult@telia.com	

Önskar du kontakta någon av
skribenterna i detta nummer,
hör av dig till redaktionen.

Eftertryck eller citat

Får gärna göras ur Anbudet under
förutsättning att källan och författaren anges.

Tryckt av ReproConsult 2020

Ordföranden har ordet

Som nybliven ordförande vill jag skriva några rader till Er. Jag är inte bara ny ordförande utan även ny i föreningen och har inte så mycket erfarenhet av släktforskning. Som ni säkert vet så är jag en föreningsmänniska med lång erfarenhet som ordförande i Föreningen Ångslupen GERDA.

Nog om detta, tillbaka till verkligheten så som den ser ut idag i Sverige. Vi har inte upplevt sådana här tider i Sverige och Europa sedan Andra Världskriget med stängda gränser och stora myndighetsrestriktioner vilket i stor grad påverkar vår föreningsverksamhet. Folksamlingar och sociala närkontakter ska undvikas och är man över 70 år ska man helst hålla sig hemma utan närkontakter med nära och kära.

Detta gör det omöjligt att hålla kurser eller föredrag. Även styrelsearbetet hämmas av restriktionerna. Att hålla "vanliga" styrelsemöten är svårt i dessa tider. Möjlighet finns till olika former av digitala möten. Vi jobbar med frågan. Hur länge ska vi då leva med dessa restriktioner? Ingen vet säkert men förmodligen längre än man trott tidigare. Vår statsminister sa nyligen att vi får förvänta oss månader och

inte veckor. Själv tror jag att vi får vänta till efter sommaren och in i hösten. Om man jämför med Spanska Sjukan så varade den i två år mellan 1918 och 1920. Förhoppningsvis ska vi inte behöva så länge!

För många föreningar innebär denna pandemi också stora ekonomiska förluster. För vår del borde vi inte drabbas så hårt. Men det är nog en punkt att titta extra på om detta blir mycket långvarigt. Eskilstuna kommun kommer att genomföra en undersökning där alla föreningar får framföra hur den egna föreningen är drabbad.

Våren är ju här och vi får se det positiva i detta när nu naturen vaknar igen! Det är inte förbjudet att vara ute och njuta av naturen! Passa på att vara ute men med behörigt avstånd till varandra!

Med hopp om en fin vår och sommar!

Hans Rosén
Ordförande ESSF

Soldat Heds familjs öde

Den 21 februari 1808–17 september 1809 pågick Finska kriget i Finland och i Sverige. Resultat: Rysk seger, freden i Fredrikshamn Sverige förlorar Finland, Åland samt dåvarande Västerbotten och Lappland som blir delar av kejsardömet Ryssland. Man räknar med att Sverige förlorade minst 7 000 stupade män. (Wikipedia)

Min farmors farfars far soldat Salomon Hed skadades svårt vid slaget vid Signhildsskär väster om Ekerö, Åland. Därifrån fördes han till armésjukhuset i Norrtälje där han avled den 4/7 1809 av sina skador eller kanske av någon smittsam farsot, det finns inga anteckningar om det.

Hemma i torpet Hassängsstugan i Lerbo församling, hade hustrun Ebba Jönsdotter avlidit den 25/6 1809, bara några dagar före Salomon, endast 30 år gammal av andtäppa.

Tursamt nog hade mormor Ebba Olofsdotter flyttat till sin dotter när hon blev änka år 1804, så de två barnen Brita-Cajsa född 1805 och Petter född 1808 blev inte helt ensamma när modern dog.

Det var dock inte lätt att flytta mellan socknarna på den tiden. I sockenprotokollet från den 14 mars år 1804 står följande: "Wid frågan om soldaten Heds svärmor som nu vistas hos honom i Hassängsstugan, får inlämna prestbevis och bo i socknen, svarades at detta må ske, om hennes barn lofva,

at stäse draga försorg för henne så att hon icke kommer att blifva socknen till någon tunga” ja vad skulle man nu ta sig till, en gammal mormor och två så små barn kunde ju inte klara sig själva så socknen fick ju då försöka hitta en utväg.

I Stora Malms socken fanns Ebba Olsdotters andra dotter Brita Jönsdotter gift med bonden Eric Jönsson i Remröd Östergård. De hade två döttrar, Stina född 1806 och Brita-Maja född 1810.

Dessa var dock inte helt motiverade att få ytterligare två barn att försörja men kände väl sin plikt och båda barnen flyttade till Stora Malm tillsammans med mormor Ebba Olsdotter den 29/4 1810.

Soldattorp

Den 13 maj 1810 hölls "Walborgs Sockenstämma i Stora Malm.

"Framlemnade sexmannen Lars Larsson i Remröd följande 2ne utdrag av sockenstämmo protokollet i Lerbo, det första av d. 4 mars 1810 hvilket upplästes, så lydande: Sedan den olyckan "timat" att soldaten Hed och hustru under förledet år bägge med döden afgått ifrån 2ne efterlevande barn, 1 dotter på 5.e året gammal och 1 son i en ålder av 1½ år, och tiden nu voro inne för desse värnlösa afflyttning från Torpet, där de hittills varit vårdade af deras moder-moder; så sammantråde församlingens ledamöter i sockenstugan, at om dessas herbergerande, uppfostran och vård rådgöra och besluta; Och då vid detta tillfälle barnens mosters man, bonden Erik Jönsson i Remröd, St. Malm socken och dess hustru Brita Jönsdotter låto anmäla sig, at i brist på annan utväg, vilja antaga dessa barn i sitt hus och bröd och under sin vård, med villkor, at i et för alt årligen erhålla af Lerbo församling fem tunnor råg för bägge, och med förbehåll, att i händelse af endera makans död, då få till Lerbo dessa barn återlemna; Santogo sockenstämman gärna detta anbud och förklarade

sig till alla delar nöjda med förenämde villkor och förbehåll, och komma således för hvarje år, räknad ifrån den dag, som barnen till Remröd flytta, 5 tunnor råg at till Eric Jönsson lämnas, så länge han barnen behåller, eller tills de uppnått den ålder att de sjelfve kunna sig födan förtjäna.

Mot det som det första protocols utdraget innehåller, hade socknemännen intet at på minna. Hvad åter anginge enkans intagande i socknen, som nu åtföljt barnen till Erik Jönsson i Remröd, ville församlingen sitt bifall äfven därtill lemna; dock med det uttryckliga förbehåll, at Eric Jönsson sjelf om henne vårdnad hafver på hennes ålderdom, och vänte han sig ej at församlingen, af deras fattigmedel, något till hennes understöd beviljar."

År 1812 flyttade familjen till torpet Pälltorp i Remröd rote och där mormor uppges vara vanför och familjen har utökats med två barn till varav det ena dör 1813.

År 1821 blev det "kvinnsfall" på gården, hustrun Brita Jönsdotter dog och även modern Ebba Olofsdotter samt två år tidigare även dottern Brita-Maja Ersdotter.

Brita-Cajsa Salomonsdotter var nu 16 år och fick tjäna piga på gården. 1823 flyttade hon till Valboqvarn och hon fortsatte att tjäna piga på olika gårdar i Stora Malm och Lerbo, fram till år 1837 då hon flyttade in som piga till Nässtugan i Stora Malm. Torparen Peter (Pehr) Erson hade blivit än-kling året innan och den 26 december 1837 åktade han Brita-Cajsa. De fick två barn, Gustaf Albert 1838 och Hedda Lotta 1842. Två år senare år 1844 dör mannen Pehr i lungsot och Brita-Cajsa blir ensam med två små barn. Pehr Ersons äldsta son i första äkten-skabet, är nu torpare vid Nässtugan och han är human och låter Brita-Cajsa och halvsyskonen bo kvar som "utfattiga inhysingar". När barnen vuxit upp och flyger ur boet så gifter Brita-Cajsa om sig med Jan Jansson i Valla, där bor hon till sin död 1872. Hon är då 67 år och dör även hon av lungsot.

Petter Salomonsson flyttade 1823 till sin första drängplats 15 år gammal och flyttade sedan runt nästan varje år till olika gårdar i Östra Vingåker och Stora Malm, han gifte sig år 1840 i Stora Malm med Anna-Maja Larsdotter och de fick 6 barn, 4 flickor och 2 pojkar. En av sönerna, Carl Fredrik Pettersson blev min farmors far. Petter arbetade ett tag som statare, sedan som tegeldräng och slutade sina dagar som brukare i februari 1889. Han blev 80 år och 6 månader gammal. Hustrun levde ensam i nästan fyra år innan hon avled i december 1892.

Lena Sundin Andersson

Smeder, smedforskning, tårter och årsmötesförhandlingar

Eskilstuna-Strängnäs Släktforskarförening höll sitt årsmöte lördag 14 mars i Seniorcentrums lokal i Eskilstuna. Då föreningen firar 40-årsjubileum under 2020 kalasades det därför först på smörgåstårter och sedan till kaffet på blågula tårter (enligt ett medlemsförslag). Eftersom förplägningen var något större tilltagen än antalet medlemmar på mötet, skedde utlottning av den kalasmat som blev över. De redan mätta vinnarna såg ut som om aptiten nog skulle kunna återuppväckas några timmar senare. I den fortsatta lottdragningen fick man välja bok eller föremål från den samling som Eje Lantz sparar sedan lokalbytet i Eskilstuna efter jul.

Ulf Berggren, sakkunnig i smeder och smedforskning

Men först åhörde sextiofem medlemmar ett föredrag om smeder och smedforskning. En expert i ämnet, Ulf Berggren, Stockholm men bördig från Sörmland, berättade engagerat om hur man hittar smeder och smedsläkter i arkiv och hur man därifrån kan utläsa deras livsöden och levnadsvillkor. Sörmland och Bergslagen är hans huvudområden. Vi fick kortfattat förklarat för oss hur många olika sorters

smeder det fanns och också rangordningen dem emellan. Vidare visade han exempel från den databas som finns att tillgå för intresserade. Några åhörare passade på att fråga om någon avlägsen smed i släkten och som Ulf kunde visa i databasen. Andra passade under tårtätandet på att köpa böcker och skrifter av Ulf för att kunna fördjupa sig i ämnet. Någon köpte också den reviderade databasen. Ulf är aktiv i föreningen FFS, Föreningen för smedsläkterforskning (www.smedforskning.se).

Årsmötets ordförande Hans Liljestolpe och sekreterare Håkan Olle Larsson

Årsmötesförhandlingar inleddes därefter där bland annat en ny styrelse valdes. Valberedningens Oskar Nilsson och Gunilla Hård hade haft ett mycket svårt arbete. Blott dryga dygnet före årsmötet hade man lyckats övertala en person att kandidera för ordförandeposten. Valberedningen kunde nu presentera en full lista och alla val skedde enligt det förslaget (se sid 11). Det enda som inte lyckades till fullo var att välja en ny valberedning. Enbart Oskar Nilsson finns i den och som han sa att "ju fler vi är i gruppen desto mindre jobb för var och en". Så alla som inte kunde delta på årsmötet får här en chans att bidra med något till föreningen. Den devisen gäller för övrigt allt arbetet i släktforskarföreningen.

Så vandrade vi ut i den vackert soliga men ack så kyliga lördagseftermiddagen. Tack till alla som jobbat "bakom kulisserna" och tack till alla som kom och deltog.

Gun Sundberg
text&foto

Städa din databas

Man bör ibland se över sin databas för att se om det som är inskrivet är rimligt. I vilken ordning städningen sker är oviktigt, men den bör göras.

- Orelaterade personer som är utan koppling till övriga i databasen kan kopplas ihop eller raderas.
- Personer som bara har ett identitetsnummer bör raderas.
- Kontrollera att notiser är rimliga och rättas till.
- Kontroll av databasens status.

Att söka om det finns dubletter och åtgärda är ett viktigt jobb

- Har alla personerna rätt kön? Rätta.
- Har någon karl fått efternamnetdotter?
- Är alla för- och efternamn rätt stavade?
- Är ortnamnen anslutna till Disgens ortdatabas dvs församling med länsbokstav inom parantes?
- Finns källhänvisningar?
- Hänger hela databasen ihop eller finns lösa "öar"?

Tänk på att formatet HTML är ett utmärkt sätt att dela

med sig till datorvana personer. Skapa säkerhetskopia på USB-pinne. Hamnar säkerhetskopian på C: är den värdelös.

Jag visar gärna hur arbetet går till, men någon generell beskrivning är svår då flera versioner av Disgen förekommer i föreningen.

Jag ber då att få låna ett utdrag av databasen i format Gedcom som kan skickas med email.

Det går också att jag får låna ett utdrag i form av säkerhetskopia eller Gedcom-fil på USB-minne som kan skickas med post i ett enkelt frankerat brev. Rätta i databasen gör ägaren själv, jag lämnar bara listor på föreslagna rättelser.

Den som vill ha hjälp ring mig på 0703242341.
Post till Runar Hortlund,
Bergaåsvägen 7, 63233 ESKILSTUNA

Runar Hedlund

Skapa en GEDCOM-fil på USB-minne

Utseendet kan variera beroende på vilken version av Disgen du har installerad.

För Disgen 8.2d ser det ut så här

- Anslut ditt USB-minne till datorn.
- Starta DISGEN
- Välj Verktyg
- Välj Exportera personer
- Välj Exportera till GEDCOM
- Välj Fil...

I sökrutan Spara i: Letar du fram enhetsbokstaven för ditt USB-minne (ofta E:) som du markerar.

Som filnamn använder du ditt Förnamn.Ged (Torsten.Ged)

- Tryck på knappen Spara

Nu är du tillbaka på föregående skärm, välj där Nästa
Här ska ring vara inprickad på Filformat Gedcom 5,5 och teckenkod UTF-8

- Välj Nästa

Nästa skärm undrar Vad ska exporteras

- Klicka där på Ändra

Rutorna för Död och Född ska bockas i inga andra

- Klicka på Ok

Då återkommer skärmen Vad ska Exporteras och i rutan Notiser syns bokstäverna DF

- Bocka i rutan Exportera disgenkällor

- Klicka på knappen Nästa

Skärmen Ange avsändare behöver inte fyllas i

- Klicka på Exportera

På nästa skärm väljer du att klicka på Alla inmatade personer

Exporten sker nu till minnespinnen, och du ska komma ihåg att göra säker urkoppling innan du tar loss USB-minnet.

Gedcomfilen går också att skicka med email.

Runar Hedlund

Släktforskning i skönlitteraturens tjänst

Kan släktforskning användas till mer än att bygga släktträd eller leta efter okända arvingar? Frågan får nog var och en att ta sig en funderare som på något sätt kommer i kontakt med den. Har släktforskningen något syfte? För min del fick både släktforskningen och intresset för den lokala historien, mer än väl sin plats i mitt författande. I detta lilla stycke beskriver jag i allmänna drag hur jag kom att nyttja mig av de källor som finns att tillgå inom släktforskningen i mitt författande av den lokalhistoriska deckarserie Mälarmord. Jag berättar även hur människor som framlevde sina dagar i Eskilstuna för 60 - 70 år sedan, har kommit till liv i mina berättelser.

Bengt Lundblad

2013 avslutade jag mina historiestudier som hade pågått mer eller mindre på halvfart från 2001. Efter några spännande men ganska så kämpiga år, pensionerade jag mig från högre akademiska studier med en magisterexamen i historia. Tanken att spendera ytterligare fyra år med dammiga medeltida dokument och kröna min akademiska bana med en doktorsexamen, lockade föga och jag bestämde mig för att göra något annat lite mer lättjefullt. Men vad? Den i allra högsta grad existentiella frågan fick sitt svar i samma stund som jag, av misstag, lyfte på en bunt papper från en hylla i min skrivarlya några dagar innan julafton 2013. Då kom svaret till mig som en tidig julkapp.

Idén till en deckarserie med historiska förtecken föddes i samma stund som jag hittade en pärm med ett maskinskrivet manus, daterat 1989. Ett taffligt försök till ett detektivmanus som flörtade ohämmat med Stieg Trenters produktion

låg i mina händer. Två år tidigare (1987 - 88) hade Sveriges Television visat en handfull nyproducerade avsnitt av denne nestor inom det svenska deckarskrået och den unge Bengt föll pladask för Trenters berättarteknik, miljöskildringar, tidsandan och så klart de spännande historierna. Har man där till ett grundmurat historieintresse så föll allt på plats.

På bara några minuter drog jag upp riktlinjerna för en historisk deckarserie med centrum i Eskilstuna stad och i samma tidsperiod som Trenters deckare, dvs. 1940 - 60 tal. Staden är inte så väldokumenterad i deckarlitteraturen och jag insåg att det fanns en plats för mina deckare. Till skillnad från Tintin, Harry Friberg, Sherlock Holmes och Hercule Poirot som innehar samma ålder i alla böckerna, skulle min huvudperson åldras alltmedan åren gick och han skulle se pensioneringen närma sig i slutet av 1960-talet. När tidsperioden var bestämd liksom den geografiska begränsningen var det bara att börja skriva.

Namnet på serien blev Mälarmord och syftet med ett så tydligt varumärke är att få en medvetenhet lika stor som den kring den engelska deckarserien Morden i Midsomer, ett namn som inte gått någon förbi.

Huvudkaraktärerna är barndomskamraterna, frilansreportern Henry Widman och kriminalkommissarien Tage "Älgen" Kroon. I första boken är de trettio år och genom serien åldras de, och till sist är tanken att de ska gå i pension i slutet av 1960-talet. Med början 1940 ska en bok spegla ett år och jag har därmed påtagit mig ett livslångt verk med trettio planerade böcker.

Några biroller är regelbundet återkommande och har satt stor prägel på berättelserna. Kriminalassistent Holgersson som får springa med kaffebricka till kriminalkommissariens tjänsterum är den som drar det tyngsta lasset i utredningsarbetet när kriminalkommissarie Kroon mest glider omkring och verkar viktig. Henry Widmans fosterföräldrar, Assar och Svea Berggren boende på Djurgårdsvägen 26 är mest ett bollplank åt stjärnreportern Widman. Portvakten Björk som styr med stark hand i kvarteren längs Kvarngärdesgatan mitt emot Eskilsparken där Henry Widman bor i sin lilla tvåa låter inga av kvarterets rackarungar komma lindrigt undan. Poliskonstaplar finns det många av som tid till annan dyker upp i böckerna. En av dessa som får ingå i den centrala birollslistan är Andersson, en reslig blond viking som har

händer som dasslock och ett hjärta stort som en flyghangar. I övrigt passerar en lång rad fiktiva personer genom böckerna, men även människor som har funnits på riktigt. Från tid till annan finns de i kulisserna, medan andra har fått en mer framträdande roll. Genom att använda mig av dessa kända och okända eskilstunabor i böckerna samtidigt som jag beskriver händelser som har tagit plats i stadens historia, har jag försökt få berättelserna mer levande och försöker göra läsningen till en högtidsstund.

En mycket vital del i mitt författande är miljöerna och beskrivningen av dessa. Hus, gator, affärer, restauranger, caféer, bilar, kläder, dofter och smaker. Allt bygger den autenticitet som ska vara böckernas signum. För att vara född 1968 och skriva om något som utspelades sig tjugo år tidigare, kräver en hel del inhämtning av bakgrundsfakta för att komma sanningen så nära som möjligt. Gamla dagstidningar, pilsnerfilmer och berättelser från äldre släktingar har gett mycket av dåtidens anda. Men den tvivelsutan viktigaste källan är Eskilstuna stadsmuseums- och stadsarkivets fotodatabas. Utan den hade det varit betydligt svårare att få en miljöskildring av klass.

Apotekarmordet

Första boken som jag använde någon form av släktforskarrelaterat material är Apotekarmordet. Den utspelar sig i centrala delarna av Eskilstuna, Sundbyholm, Hugelsta och Ängsholmen. Det är nyårsafton 1940 och apotekare

Aleman (verklig person) vid apoteket Kronan försvinner spårlöst. Försvinnandet föregås av hemlighetsmakeri kring några brevframsändelser från apotekare Aleman, men fröken Ulla Berglund även hon anställd på apoteket Kronan är den som går med dem till brevlådan.

Den första personen i serien Mälarmord som jag har plockat fram ur församlingsböckerna är snickare Pettersson i Grangärdet, vars son ingick i en liten men kompakt grupp av pojkar med skrubbsår på knäna.

”Det var byggnadssnickare Petterssons pojk, Stig, som blev kommenderad till sin far. Grabben var en av de äldre och skulle väl veta vad som var bäst i det här läget. Pettersson var av den lugna och sansade typen även om hans temperament hade satts på hårda prov av sonens umgänge med kvarterets grabbar”.

Ur Apotekarmordet

I den andra boken, Irrbloss som tar läsaren till Ärlas och Eklångens stationssamhällen, hamnar Widman mitt i ett upptrappat militärt engagemang i bygden som ingen egentligen vet orsaken till. Snart dras han in i en historia kantad av svartabörshandel, hembränning, smuggling och ond bråd död. Här bidrar många personer som har levt i bygden till historiens utveckling. Namn som passerar revy är forne ordförande för orienteringssektionen i Ärla IF, Gösta Runström, här i boken som späd yngling. Fram till 1938 bodde familjen Runström vid Siggsäter, men i Irrbloss har jag i stället placerat den stökiga familjen Sundin.

De stora godsens ägare samlas på slutet i boken på Eklångens gård hos Sylve Hallberg. Borgarrådet Mårtens (Rinkesta), von Stockenström (Länna bruk) för att höra den spännande upplösningen på historien.

Att jag förlade handlingen i skogarna kring Ärla, beror på flera faktorer. För det första har jag mitt föräldrahem här och jag låter fjärdingsman Skogman bo i Björklund som fadershuset heter. För det andra känner jag till varenda sten och stubbe i Ärla vilket gjorde det enkelt att snickra ihop en deckare med en närhet och detaljrikedom i beskrivningar. Den tredje orsaken är att ge ett litet erkännande till min gamla hembygd.

Ännu en gång fick församlingsböckerna ge mig underlag till de medverkande i boken. En annan källa var det kartmaterial som finns att tillgå hos Ärla IF orienteringssektion. Kartorna som är i skala 1:10 000 ger en detaljrikedom som kan visa på exakt position av till exempel en sten som får bli skydd i en situation med skottlossning och liknande. En unik källa som egentligen inte har med släktforskning att göra men som lyckades ge mig en bra och relativt innehållsrik bild av den gård som nödhjälpsarbetarna i boken tillfälligtvis begagnade, var de arkeologiska utgrävningarna jag hade gjort

Utgrävning vid BolagsSöräng.

sommaren 2008 på platsen för Sörängsbolaget, ett gammalt nedlagt sågverk som idag endast avslöjar sig med grunderna efter bostadshuset, ladan och uthuset. Knappt hundra meter söder om bostadshuset ser man idag endast betongfundamenten efter de stora ramsågarna.

Under åren 2007 - 08 studerade jag två terminer arkeologi på distans vid Gotlands högskola och i juni 2008 genomförde jag en tre dagar lång arkeologisk utgrävning vid Sörängsbolaget. Jag grävde fram uthuset med vedbod, tvättstuga och dass. Bostadshusets olika rum kom i dager de tre varma sommardagarna som jag tillbringade där. På så sätt fick jag en bild över verksamheten där och använde mig av resultatet i boken.

Den fjärde boken, Domkyrkans duvor som kom ut 2017 fick oförfärdigt stor uppmärksamhet just för att verkligheten slog dikten eller kanske ska jag säga att sanningen slog in. Domkyrkans duvor utspelar sig i Strängnäs domkyrka och kvarteren runt omkring kyrkan. Året är 1942 och Henry Widman ska göra ett reportage om renoveringsarbetet i kyrkan. Någon timme efter att han ankommer stiftsstaden, uppdagas en stöld i kyrkan. Boken gavs ut 2017. Året efter genomfördes den idag omtalade stölden av Karl IX:s begravningsregalier. En stöld som hade otäcka likheter med stölden i min bok. Naturligtvis fick försäljningen av böckerna och deckarvandringarna extra skjuts av detta.

Unikt för boken är att de byggnadsarbetare och de kyrkanställda som lever upp i Domkyrkans duvor, arbetade i kyrkan med den renovering som genomfördes på 1980-talets slut. De delar och moment i arbetet i kyrkan som beskrivs i boken har således sin verkliga grund.

Förra året (2019) gav jag ut den sjunde boken i serien Mälarmord. Midvintergästen utspelar sig i Näshulta och har sitt epicentrum på Haneberg säteri. Inför arbete med boken samlade jag en hel del uppgifter och information om gårdarna Magda och Haneberg. Eftersom jag bor i Näshulta och har fått förfrågningar under många år om ett mord eller två av sockenborna, så fick jag god hjälp av sockenbor som ville ha med just sina anor i boken. Jag fick även några spännande rundvandringar vid de två gårdarna och fick händerna fulla med ritningar och kartmaterial över framför allt Hanebergs gård. På min mormors sida har jag anor som bodde och arbetade vid Haneberg och fotografier från mitt eget släktarkiv visade på tidsenliga kläder, bilar, motorcyklar, odlingar och djurhållning vid gården.

Tjänstefolket vid de bägge gårdarna letade jag upp i församlingsböckerna. Kamargossen, husmor, hembiträderna och alla de andra anställda fick följa med in i min roman, 75 år efter deras anställningar vid Haneberg och Magda gård.

Så visst kan man använda sig av släktforskarkällor i skapandet av skönlitteratur.

Bengt Lundblad

Stoppdatum för ANBUDET nr 3 - 2020 är den 4 sept.

Hans Rosén

nybliven ordförande i ESSF

På årsmötet i mitten av mars valdes efter avgående Kjell Ivarsson till ny ordförande Hans Rosén. Han är för de flesta såväl ett okänt namn som ett okänt ansikte.

Hur kan det komma sig?

-Det beror nog på att jag inte är någon släktforskare utan ser mig mest som lokalhistoriker. Och då gäller det Eskilstuna shistoria och där mer specifikt dess industrihistoria framförallt från 1800-talet och framåt. När jag blev tillfrågad om att vara med i styrelsen för ESSF tyckte jag dock att det kunde bli intressant att därmed få bredda mitt kunnande. Nu hade jag ju tänkt vara bara vanlig ledamot men övertalades av valberedningen i sista stund att ställa upp som ordförande. Jag sa ja, för det är något jag har mycket erfarenhet av.

Din egen historia – hur ser den ut?

-Jag är Eskilstunabo sedan födsel och ohejdad vana, som man brukar säga. Jag är uppvuxen i Fröslunda men flyttade

som 14-åring till Skogsängen som då inte ens var färdigbyggt. Sedan tog mina föräldrar över ett hus i Snopptorp som varit i släkten länge. Hit återkom jag som vuxen med egen familj långt senare efter två år borta från staden och sedan några år i Nyfors. Huslivet i Snopptorp varade i 25 år. Nu bor jag i gamla Tunaforsfabriken med min sambo Eva i en lägenhet där.

Vilka erfarenheter av föreningsliv har du?

-I Snopptorp var jag med i styrelsen för villaägarföreningen. Där jobbade vi också med boken "Snopptorp Tunafors Skogsängen" (utkom 2011). Nu är jag fastighetsansvarig i min bostadsrättsförening. Mitt stora engagemang är annars ångslupen Gerda (som nu trafikerar Näshultasjön och Eskilstunaån). Där har jag suttit i styrelsen bortåt 20 år och mesta tiden varit ordförande. Jag är säkerhetsansvarig för båten. Jag har ju en bakgrund som elektronikingenjör och har jobbat som konstruktör och projektledare samt suttit i styrelsen för Eskilstuna Elektronikpartner AB i 20 år. Så teknik och industri intresserar mig.

Hur tror du det kommer att bli att vara i styrelsen för ESSF?

-Valberedningens Oskar Nilsson försäkrade mig att resten av styrelsen kommer att göra ett gott jobb och att jag ska inrikta mig på att vara ordförande. Det är viktigt att vi i styrelsen pratar ihop oss om hur vi och vårt arbete ska fungera. Just släktforskning tror jag att många andra har stor erfarenhet av. Och att jag inte är så bekant med Strängnäs ser jag inte som något bekymmer. Tre av ledamöterna kommer ju därifrån och företräder säkert den delen av föreningen väl.

Gun Sundberg
text&foto

Presentation av ESSFs styrelse

Ordförande, Hans Rosén, se intervju på föregående sida.

Vice ordförande, Hans Liljenstolpe. Född i Eskilstuna och uppvuxen på en mindre gård mellan Eskilstuna och Hälleforsnäs. Flyttade till Strängnäs 1979, gick grundkurs och blev medlem i föreningen 2002. Har mina anor i bl.a. Småland, Närke, Värmland, Stockholm och USA.

Sekreterare, Håkan Olle Larsson. Född i Eskilstuna. Är förutom sekreterare också teknisk redaktör för vår tidning Anbudet sedan flera år tillbaka.

Kassör, Christer Ståhl. Född i Visby. Bosatt i Arboga. Mitt eget släktforskande har de senaste åren varit vilande då jag haft/har uppdrag i föreningen dels som ordförande och nu som kassör. Har stort utbyte av att fungera som cirkelledare för nybörjarkurser i Strängnäs.

Ledamot, Eskil Ward. Född i Rensved i Jämtland. Bosatt i Strängnäs sedan 1983 och började släktforska om mina jämtländska rötter för ca 6 år sedan.

Ledamot, Gun Sundberg. Efter tre kurser hos ESSF 2017-18 blev jag såväl medlem i föreningen som styrelseledamot. Min släktforskning omfattar ännu bara 1900-talet och har gett mig över 4.000 namn enbart på min mammas sida. Jag härstammar från östra Sörmland men växte upp mitt i landskapet (söder om Flen) och har nu bott i Eskilstuna i 49 år.

Ledamot, Mats "Adde" Adolfsson. Jag kallas Adde, men är döpt till något annat. Jag började med släktforskning 1992, efter att ha gått en kurs i hur man skall gå tillväga. Jag håller fortfarande på med detta, men nu har jag kommit så långt tillbaka som till 1700-1720 talet. En annan sak som mer och mer har upptagit mitt datorarbete är arkivforskning. Andra intressen jag har är fauna, friluftsliv och scouting.

Ledamot, Kerstin Nilsson Påbörjar mitt andra styrelseuppdrag efter att ha varit borta några år. Född i Brännkyrka, Stockholm men uppvuxen och bosatt i Strängnäs sen 70 år tillbaka. Största delen av mitt arbetsliv jobbade jag i Försvarsmakten i Strängnäs garnison med många olika uppgifter. 2007 lades regementet ned och jag fick avtalspension och gick då en släktforskarkurs. Sedan dess hängiven forskningen, som är bland det roligaste jag vet. Jag är lokalvärd i Strängnäs, kursledare och samordnare av kursverksamheten i Strängnäs.

Min släkt kommer i stor utsträckning från Närke och Eskilstuna, där mina föräldrar och mor- och farföräldrar är födda.

Ledamot, Mia Brunell. Född i Eskilstuna där jag bor förutom ett år i Paris, drygt två år på Gotland och fyra år i Uppsala. Började släktforska för ca två år sedan när jag upptäckte en kasse med papper som jag ärvt av min moster från Strängnäs. Min släkt kommer huvudsakligen från Västergötland och Bergslagen

Hans Rosén

Hans Liljenstolpe

Håkan Olle Larsson

Christer Ståhl

Eskil Ward

Gun Sundberg

Mats Adde Adolfsson

Kerstin Nilsson

Mia Brunell

Lite kontrafaktisk ego-spaning

Långt före våra dagars coronakris var lungsiktighet ett elakt varsel om att en snar hemkallelse till fäderna dessvärre var att vänta om hörnet.

När den framstående franske filosofen och vetenskapsmannen René Descartes kallades till Sverige av drottning Kristina, var det en herre i sina bästa år, veterligen alltigenom frisk och rask, som 1649 inställde sig hos hovet. Emellertid, redan efter några månader i Stockholms ogästvänliga klimat - och i synnerhet pinad av drottningens besatthet att kräva lektioner i arla morgonstund med isvindar svepande genom det dragiga slottet - ådrog han sig en besvärande lunginflammation. Och tvärdog. Exit Descartes.

För den som inte är hemmastadd i metafysikens högre sfärer har hans filosofiska tankemöda inte lämnat annat bidrag i minnet än tesen 'cogito, ergo sum', d.v.s. 'jag tänker, alltså finns jag'. Förvisso ett nog så snillrikt konstaterande (även om sentensens djupare visdom ligger förborgad för en dilettant i ämnet som jag själv). Om man emellertid vågar elaborera tesen till en följdfråga: 'autem quis sum?', alltså 'men vem är jag?' eller mera exakt formulerat 'men vem skulle jag ha varit' (i perfektum konditionalis som jag för länge sedan glömt vad det kan heta på latin); och ifall man dessutom för att försöka besvara frågan anlägger ett genealogiskt perspektiv, då kan måhända också en amatör våga ha en uppfattning.

Härmed alltså ett försök till att klura ut vem jag själv egentligen skulle ha varit om inte 'om' hade kommit emellan:

Min farfarsfar var bondson i Västergötland och hette något så fosterländskt jordnära som Gustaf Andersson. Han måste ha varit en både tilltagsen och rådsnar person. När han 1865 gick dräng hos en förmögen possessionat lyckades han nästla sig ifrån sina vederlikar i drängstugan och smussla sig in på corp-de-logiet. Där såg han till att bedåra en av husets unga inhysta sällskapsdemoiseller, prästdottern Hilda Ligner, och bestod henne med en så eftertrycklig kur att hon hamnade i välsignat tillstånd. Med, förstås, stor skandal som följd. Pappa prästen slapp bära nesan - han hade redan mött sin egen himmelske fader - men änkan, min farfars mormor, förfasade sig så till den grad över både mesallians och osedlig kättja att grämelsen la även henne i en för tidig grav. Varpå - vilket de unga tu väl må hållas räkning för - genast tog ut lysning och gifte sig.

Gustaf och Hilda visade den glöd som besjälade många i

allmogen vid den här tiden och blev snart sina egna. Deras två första barn dog tragiskt nog båda i spädd ålder och därpå kom fyra till, som, än mer ofattbart sorgligt, samtliga strök med inom loppet av en vecka i scharlakansfeber. När min blivande farfar Karl därpå kom till världen 1875 - och överlevde! - blev han Gustafs och Hildas enda barn. Det innebar att Karl kunde kosta på med läroverk, en osedvanlig ynnest för en bondgrabb på 1880-talet.

När Karl skulle skrivas in vid läroverket i Skövde visade det sig inte oväntat finnas flera Karl Anders söner, varför Gustaf till undvikande av sammanblandning anmälde sonen vid moderns flicknamn, Karl Ligner. Läroverkets rektor, vars auktoritet det knappast var tillrådligt att utmana, fnyste irriterat att "Ligner, dä kan väl ingen mänska uttala" och dekreterade på stående fot att pojken i stället fick ta namn efter föräldrarnas arrendeställe 'Liden', som han ovanpå allt missuppfattade till 'Linden', med påföljd att Karl Andersson helt sonika döptes om av rektorn till Karl Lindén. Och därvid blev det.

Gustaf och Hilda skaffade sig på ålderns höst ett litet torp i Sventorps socken ungefär mitt mellan Skövde och Hjo i de trakter där båda var uppvuxna. (Som av en händelse sammanfaller nejden av allt att döma med belägenheten hos den fiktiva småstaden Grönköping med rötter ner till Albert Engströms och Hasse Z:s idylliskt-parodiskt skisserade 1890-talsstad med sitt högmodiga och städse självtrötfärdigande galleri av småborgerliga invånare.)

Karl Lindén blev underofficer och till en början befälhavare vid III:e arméfördelningens cykelordonnanssskola på Axevalla hed. I sin flotta sergeantuniform stegade han på friarstråt till en storbondedotter på trakten, min blivande farmor Charlotta.

Karl, så småningom befördrad till officersgrad, och Charlotta Lindén insåg båda nyttan av boklig utbildning. Samtliga deras sju barn bestods med läroverksgång, pojkarna fick ta studenten och döttrarna gick ut flickskola. En av deras söner, sedermera lektor i Uppsala, blev min far. Som för egen del uppvuxen i en universitetsstad föll det sig naturligt att också jag fick möjlighet till akademisk utbildning med en åtföljande, jämförelsevis privilegierad tillvaro i livet, därtill med tillfälle att odla en del vittra intressen (t.ex. emellanåt lite släktforskning).

Hur blev det nu så? Vem hade jag varit om saker och ting inte hade fallit på plats som skedde?

Om inte min farfars alla sex äldre syskon så tragiskt fallit ifrån i barnåren skulle han själv förmodligen aldrig ha kommit i närheten av något högre lärosäte än en byskola. Och den därvarande pedagogen, församlingsklockaren, skulle förvisso inte ha beordrat gossen till något namnbyte.

Antagligen hade också gossens framtida avkomma, d.v.s. min far och hans syskon, fått emotse samma lott som den stora merparten av hans generation, nämligen att växa upp på landet men i urbaniseringens kölvatten tvingats flytta in till tätorten och där sugits upp i någon av de framväxande industrierna. I samma omgivning hade väl också jag själv blivit till.

Och hur hade det då gått?

Jo, själv hade jag hetat Uffe Andersson, sannolikt bott i Töreboda eller Tibro och kanske stått på något fabriks-golv

där utom när jag till och från "varit mellan två jobb" som det heter. Är jag fördomsfull när jag antar att mina fritidsintressen måhända varit, tja, epa-traktorer och lördagsbingo i Folkets Hus B-sal? Och börden skulle jag ha räknat från Grönköping och alltjämt vara djupt nedmyllad i dess omnejd med alla Grönköpings associationer till det abderitiska. Men – och det må vara viktigast – hade jag verkligen varit mindre lycklig för det?

Ibland kan det sannerligen vara omtumlande att fundera lite i kontrafaktiska banor och försöka ägna en tanke åt vilka slumpens skördar bakåt i tiden som bestämt hur ens liv händelsevis kommit att gestalta sig.

Och om vi inte redan gjort det, borde vi inte i ödmjukhetens tecken göra det lite till mans?

Ulf Lindén

Jobb?

Nu är jag verkligen lyckligt lottad, eftersom jag fortfarande måste vara på mitt jobb, men jag får gå ut och göra vissa saker. Den sista stora saken jag hade här nere var ESSF:s årsmöte.

Det här gör att jag oftast hela dagarna kan sitta framför datorn och släktforska på det jag har kört fast i. Som ex har jag i mina anor en Stina Larsdotter som var född i Näshulta och som flyttade till Julita 1821. Det tycker Ni väl inte är så svårt att följa. Jo, det är det för inga flyttningslängder för Julita eller Näshulta finns före 1830. Men jag hittade henne bland de sista sidorna i Julita (måste läsa alla sidor), efter flera dagars "fyrcantiga ögon". Jag höll väl på med denna person i ca. 2 veckor.

Nu måste jag avsluta detta och börja med nästa "kompis" Hon var också född i Julita och flyttade till Näshulta 1796. Samma problem. Men henne hittade jag ganska tidigt (efter 2 hela dagars letande).

Nu började jag med att studera personer födda från 1682–1730. Det tycker jag är väldigt stora problem att läsa.

I dag är det den 7 maj och jag skall börja med den person som har No 157. Hon är född 1727–06–? Jag tänkte att jag skall rapportera hur det går. Jag hade redan sedan förut vissa

uppgifter, bl. att hon mellan 1745–1782 bodde i Blacksta by, Blacksta. Hon dog 1782 där, men var föddes hon? Det skall jag börja med.

Det var faktiskt den första person som jag fastnade på, eftersom hon inte är född i Blacksta och inte heller i någon av församlingarna runt omkring. Nu har det gått 1.5 tim. på "jobbet" och nu måste man ta "Livets vatten" = kaffe.

Nu är jag tillbaka på mitt kontor och klockan är 10.00. Nästa person är ett verkligt problem för mig. Han heter Jan Olof Jansson. Han kom till Kumla, Stenkvista ca. 1800. Han kom från Manntorp står det i husförhören. Det finns ingen församling som heter Manntorp. Men det finns flera församlingar som Mantorp (bl. travbanan) i Östergötland.

Den nästa personen hittade jag i Gillberga församling. Nu är det "dags" för lunch. Jag diskade vissa saker som måste göras. Lortiga.

Detta är saker jag gör här nu. Den sista uthyrningen var ESSF:s årsmöte, sedan har det varit ungefär samma sak som jag gjort sedan dess.

Adde

Samfälligheter, mantal och häradsallmänningar – vad menas med det?

Text: Torbjörn Larsson

Illustration: Lantmäteriet

Artikeln har tidigare publicerats i Bygdeberättelser 2019

Inte minst som ägare till en fastighet stöter man ibland på begrepp som samfällighet, mantal och kanske även häradsallmänning. Men hur var det nu? Vad betyder detta?

Samfälligheter

En samfällighet är ett markområde eller till och med en rätt till fiske som tillhör flera fastigheter tillsammans. Det kan också stå för en typ av anläggning som tillhör flera fastigheter som exempelvis en väg eller kanske en garagelänga och som skall skötas gemensamt av ägarna till fastigheterna.

Den vanliga typen av samfälligheter som finns på landsbygden är mark som vid exempelvis ett laga skifte ansågs behövas för fastigheternas gemensamma behov. Typexemplet är vägar men kunde också vara grustag eller vattentäkter eller något annat såsom fiske. Ibland fanns exempelvis vägen tidigare och lämnades då oskiftad ("odelad") och i andra fall lades den ut som en ny samfällighet vid skiftet. Det var husbehovet som var syftet och rättigheten som följde kunde inte (och kan inte heller nu) användas för avsalu om inte alla delägare går med på detta.

Storleken av andelarna som fastigheterna har i en samfällighet bestämdes och bestäms även idag när den bildades eller bildas. Denna andel utgör en del av fastigheten och följer med denna vid en försäljning.

Begreppet allmänning används också för vissa typer av samfälligheter och då menar man nog oftast stora marksamfälligheter som häradsallmänningar eller sockensamfälligheter, det vill säga mark som är gemensam för fastigheter inom ett härad eller inom en hel socken.

Fastighetsägarna svarar gemensamt för drift och underhåll av en samfällighet. Man kan också bilda en särskild förening som förvaltar samfälligheten.

Som ett exempel på samfälligheter som kommit till vid ett laga skifte kan det skifte vara som berörde Tiggeby 1863. Hela akten kan ses i Lantmäteriets Historiska kartor, akt 04-GIL-114, på webben som "Allmänna platser för delegarnas

i skifteslagets gemensamma behof" undantogs "Båtstad och bykplats mm af Löthen närmast sjön" (brunmarkerad på kartan), olika vägar som Häradsvägen (30 fot bred), Sockenvägen (16 fot) och Byvägen (16 fot) (också brunmarkerade), olika "Grafvar" (om 6, 8 och 4 fots bredd) (blåmarkerade) och slutligen "Soldatstorpets egor" (inte med på detta kartutdrag). Och som grund för fördelningen låg de fyra gårdarnas skattetal, mantalet, som i detta sammanhang kan sägas vara ett mått på gårdarnas storlek i förhållande till varandra och angav hur mycket var och en skulle tilldelas vid skiftet och också därmed angav deras ägarandelar i byns samfälligheter.

Mantal

Till grund för uttag av skatter, och då för de så kallade grundskatterna, blev tidigt gårdarna "satta i mantal", det vill säga fick ett mått på sin skatteförmåga. Ett mantal får väl sägas ha haft innebörden att gården skulle kunna ge bärgning åt en hel (stor-)familj med tjänstefolk. Detta var den ursprungliga betydelsen även om den så småningom blev ett mått på gårdens storlek – vilket den inte behöver betyda

Begreppet mantal har också kommit att ange hur stor del en gård har i en samfällighet. Ofta var det skattetalet, mantalet, som talade om hur stor andel gården hade i hela byn. Detta medförde också att mantalet i de flesta fall styrde hur mycket mark som gården ifråga skulle tilldelas när man omfördelade marken vid exempelvis ett laga skifte.

I vårt exempel ovan från Tiggeby framgår att vid laga skiftet skattade Tiggeby nr 1 (Tiggeby 1:2) för 25/36 mantal, nr 2 (1:3) för 11/108 mantal, nr 3 (1:4) för 11/108 och nr 4 (1:5) för 11/108 mantal, totalt för Tiggeby nr 1 således 1 helt mantal.

En häradsallmänning kan sägas vara en speciell form av stor samfällighet. Den har som ursprung i den tiden då i princip all mark som inte var åker eller tomt ansågs tillhöra alla eller ingen och där den inom häradet som så behövde kunde ta timmer eller brännved eller använda på annat sätt som till exempel bete. Just häradsallmänningen kom att anses tillhöra jordägarna inom hela det aktuella häradet och kunde således användas för dessa jordägars husbehov. Och ägandet kom att knytas just till gårdarnas mantal och därigenom till jord- och skogsfastigheter. Motsvarande gällde även exempelvis sockenallmänningarna, men dessa liksom landallmänningarna (allmänningar gemensamma för ett landskap) och oftast byarnas gemensamma skogsmark har till skillnad från många häradsallmänningar delats upp och försvunnit.

Häradsallmänningarna består mest av skogsmark och nu för tiden är det inte fråga om att de delägande gårdarna själva använder marken utan det bedrivs istället ett rationellt skogsbruk på dem där avkastningen fördelas efter andels-talen i pengar. Det är väl här största "nyttan" av en gårds mantal kommer in. Det är ju respektive gårds mantal som styr gårdens andel i den häradsallmänning den har del i och som därigenom kan ge en inkomst.

Anbudet nr 2 - 2020

En gammal fin beskrivning av Västra Rekarne Häradsallmänning från 1796 finns i akt 04-VÄH-2. Här kan vi se ett utdrag som visar allmänningens östra skifte, ”Den så kallade Lilla Allmänningen” inom Lista som då omfattade 310 tunnland och 24 kappland, det vill säga 153,4 ha. Den bestod av ”god Skogsmark, finnes dock på Sine ställen högländt och bergbundit, Skogen mäst uthugen visar likväl wacker återväxt med Ung Gran och Tall plantor”.

Församlingsnamn

Jag har så länge jag släktforskat varit fascinerad av vilka fantasifulle namn det finns på församlingar och också att samma namn används av flera församlingar i olika delar av landet. Bokstäver inom parentes avser länsbokstav.

Först några udda namn som jag hittat. Baltak (R), Brismene (R), Buttle (I), Bäl (I), Dragsmark (O), Drothem (E), Eggvena (P), Etelhem (I), Fjellie (M), Fuxerna (P), Gargnäs (AC), Gingri (P), Gualöv (L), Gumlösa (L), Gåxsjö (Z), Hanhals (N), Hejnum (I), Hotagen (Z), Hudene (P), Häggdånger (Y), Hömb (R), Igelösa (M), Knätte (P), Kårböle (X), Kålvsten (E), Lavad (R), Lokrume (I), Markim (AB), Mjöbäck (P), Nymö (L), Närunga (P), Näskott (Z), Nödinge (P), Nöttja (G), Okome (N), Rebbelberga (L), Senäte (R), Skallmeja (R), Suntak (R), Svanshals (E), Tutaryd (G), Ucklum (O), Vessige (H), Viklau (I), Välluv (M). Det är naturligtvis en personlig sak vad man tycker är udda. Jag har t.ex. inte med någon församling från Södermanland, men någon som bor i en annan del av Sverige tycker säkert att t.ex. Ludgo (D) är ett lite udda namn.

Många namn antyder på ett eller annat sätt en religiös koppling, t.ex. Allhelgona (E), Heliga Trefaldighet (C), Maria Magdalena (AB), Martin Luther (N), Matteus (AB), Sankt Pauli (M), Sankt Petri (M), Sankt Johannes (E, M), Sankt Laurentii (E), Sankt Nicolai (AB, D), Sankt Olai (E). Det här var bara några exempel, det finns många fler där namnen antyder en religiös koppling.

Namn med koppling till kungar och kungafamiljer finns det också gott om, t.ex. Adolf Fredrik (AB), Gustav Adolf (F, S, L), Gustav Vasa (AB), Karl Gustav (N, BD) Karlshamn (K), Karlskrona (K), Kung Karl (U), Oscar (AB). Namn som man inte direkt kopplar till kungligheter är Fredrika (AC), Dorotea (AC), och Vilhelmina (AC), som tidigare hette Viska, Bergvattnet, och Volgsjö. Dessa tre fick namn efter Gustav IV Adolfs hustru Fredrika Dorotea Vilhelmina av Baden.

Exempel på att samma namn förekommer flera gånger finns det gott om. Husby förekommer inte mindre än sju gånger om man räknar med "dubbelnamn" som Husby-Rekarne och Husby-Oppunda. Fem stycken finns av Bro (AB, I, O, S, U), Ekeby (C, E, I, M, T), Mo (O, P, R, X, Y), Torpa (E, G, N, P, U) och Ås (F, H, N, R, Z). Fyra finns det av Berg (G, R, U, Z), Holm (C, N, P, Y), Solberga (M, O, P, Y), Tuna (C, D, H, Y) och Öja (D, G, I, M). Två och tre förekomster av samma namn finns det en hel del. Jag räknar bara upp de som förekommer i Södermanland, Aspö (D, K), Bälinge (C, D, P), Gillberga (D, S), Gryt (D, E, L), Halla (D, I), Ham-

marby (AB, D), Kila (D, S, U), Lunda (AB, D), Länna (AB, D), Nykyrka (D, F), Torsåker (D, X, Y), Vallby (C, D, L), Åker (D, F) och Österåker (AB, D).

Det finns också ett antal församlingar som förvillade lika namn, Bankeryd (F) och Barkeryd (F), Bjärka (R), Björka (M) och Björke (I), Blacksta (D) och Blackstad (H), Bredared (P) och Bredaryd (F), Fleninge (M) och Fleringe (I), Forshälla (O) och Torshälla (D), Fröslunda (C) och Frösunda (AB), Glava (S) och Grava (S), Gårdby (H), Gårdeby (E) och Gårdsby (G), Gällared (N) och Gällaryd (F), Götene (R), och Göteve (R), Hamränge (X) och Harmånger (X), Heda (E) och Hede (O), Hemse (I), Hemsö (Y) och Hemsjö (P), Huddinge (AB) och Huddunge (U), Hällstad (P) och Hällestad (E, M, R), Kastlösa (H) och Katslösa (M), Karaby (R) och Kareby (O), Kvidinge (L) och Kvinge (L), Källunga (P) och Källunge (I), Lekaryd (G) och Lekeryd (F), Långared (P), Långaryd (H) och Långaröd (M), Näshult (F) och Näshulta (D), Nässja (E) och Nässjö (F), Skeda (E) och Skede (F), Spånga (AB), Stånga (I) och Sänga (AB, Y), Täby (E), Täby (T, AB) och Tärby (P), Täsjö (Z) och Tässjö (L), Vomb (M) och Våmb (R), Vånga (L, E), Vånga (P) och Vänge (I) samt Väte (I) och Vätö (AB). Det finns säkert fler som man skulle kunna ta med i listan.

Det finns också församlingar som bytt namn t.ex. Nyköpings Östra eller Nyköpings Alla Helgona (E), Nyköpings Västra eller Nyköpings S:t Nicolai (E), Hallstahammar eller Svedvi (U), Rinkaby eller Ringkarleby (T), Töreboda eller Björkäng (R), Stockholms domkyrkoförsamling eller Storkyrkoförsamlingen eller Sankt Nikolai (AB), Örebro Olaus Petri eller Örebro Norra (T), Örebro Nikolai eller Örebro Södra (T), Göteborgs domkyrkoförsamling eller Göteborgs Gustavi (O), Norrköpings Norra eller Norrköpings Matteus (E). Det finns naturligtvis många fler som man skulle kunna räkna upp.

Allt detta gör att man som släktforskare lätt "går bort sig" och tappar tråden, så ett tips är dels att vara noggrann och dels att ha lite fantasi. Kan det stå något annat? Vad menade prästen? Vart flyttade de egentligen?

Kjell Ivarsson

Elias Wiesel och Christina Dimbodia, Växjö museum

Vägen till våra gemensamma anor

Vid en träff om DNA upptäckte vi att vi hade gemensamma anor i Blädinge och Vislanda i Småland och det var prästsläkten Wiesel. Som nybörjare inom DNA trodde vi självklart att vi skulle hitta varandra i det autosomala testet (FF) men det gjorde vi inte. Förklaringen fick Birgitta av Magnus Bäckmark då han föreläste i Eskilstuna för några år sedan. Vår knutpunkt ligger för långt bakåt i tiden så våra gemensamma gener är "uttvattnade". Vår knutpunkt är i början av 1600-talet och det är prästen Samuel Haraldi (Almosius) Brochaeus och hans hustru Elisabet Bondesdotter. De får flera barn men för vår del är det syskonen Märta Samuelsdotter (Eva) och Elias (Samuelsson) Wiesel (Birgitta).

Märta Samuelsdotter gifte sig med storbonden och nämndemannen Sibbe Nilsson i Blädinge och Elias Wiesel gifte sig med Christina Dimbodia som också var av prästsläkt. Något finns inte på Märta och Sibbe.

Eftersom vi är så långt tillbaka i tiden så finns inte mycket att hämta i kyrkoböckerna men desto mer finns i Herdaminnen, Uppsaliensis Smolandiensis, Domböckerna och boken "Värendabygd - 12 socknar blir Alvesta" av Lars L Larsson. Socknarna Blädinge, Vislanda och Virestad tillhör Allbo härad och domboken börjar 1609 och är en guldgruva. Sannolikt finns även något att hämta i Växjö Domkapitel när det gäller prästerna men det har vi inte undersökt. Vi kan berätta att prästerna inte alltid är Guds bästa barn. Men först lite om Värend och vilken lag som gällde där för den var inte som i

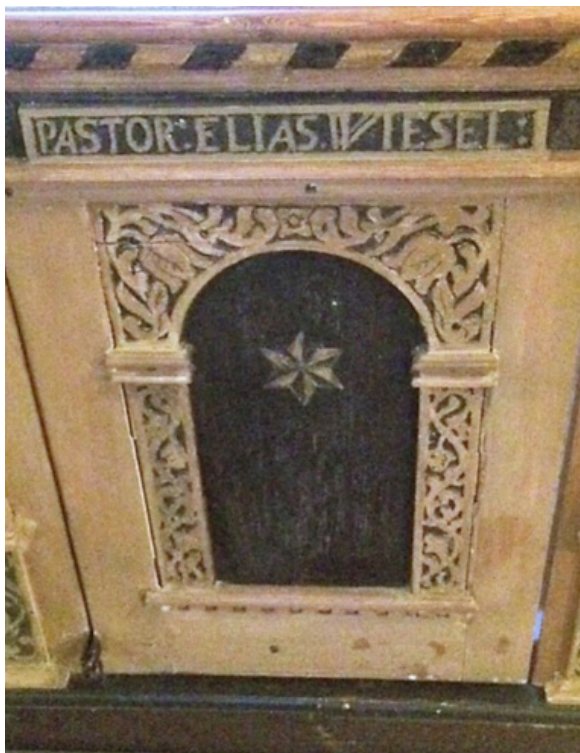
övriga Sverige.

Värend gränsar i syd mot Skåne som då tillhörde Danmark och i perioder var Allbo härad hårt drabbat. Det gäller särskilt 7-årskriget 1563-1570 och kriget 1611-1612. Att leva i ett oroligt gränsområde då som nu kan inte vara lätt med krig, härjningar, angiveri, blandäktenskap, fattigdom och brist på mat. Då läget var som kritiskt införde svenske kungen dödsstraff om man handlade över gränserna. Vem vet kanske danske kungen gjorde detsamma.

Allbo ting är känt sedan 1436 och att utses till nämndeman var helt förbehållet bönderna fram till 1865. Dessutom gick uppdraget ofta i arv från far till son eller svärson. Unikt för Värend var också att arvsrätten var lika mellan man och

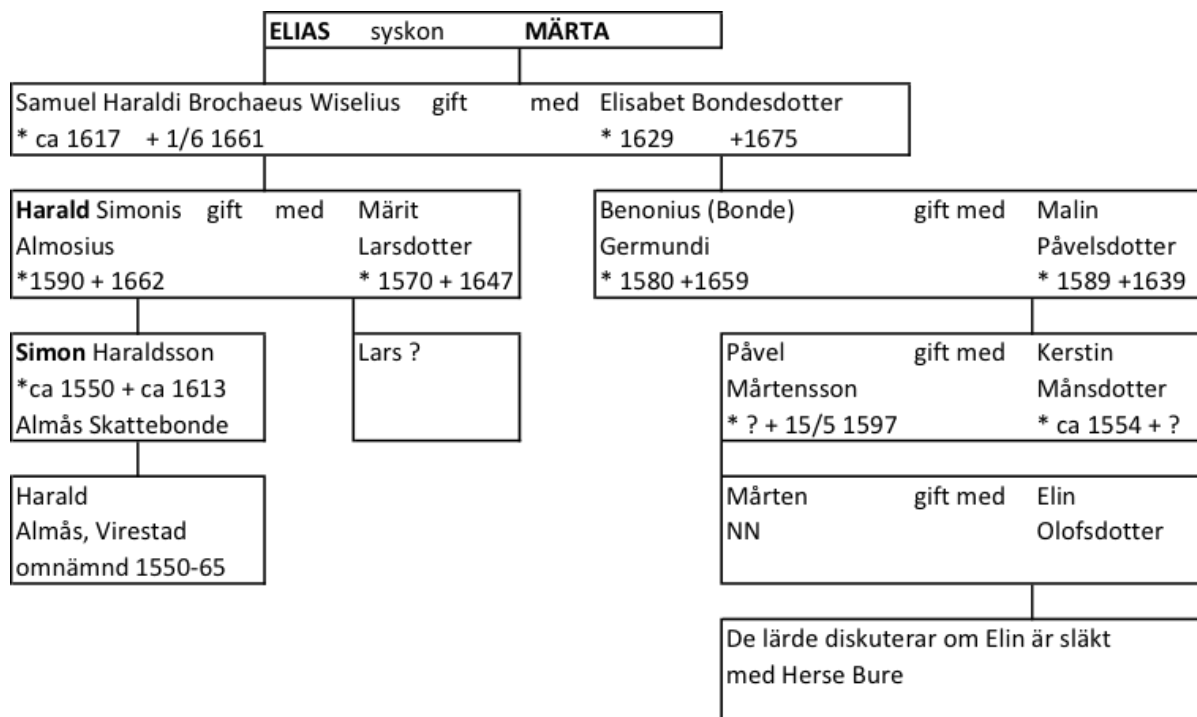
Blädinge kyrka

Bänkdörren i Blädinge kyrka

hustru, broder och syster och att blodshämnden levde kvar. När den avskaffades vet vi inte. Denna gammelnordiska sed eller folkstro bottnar i att den dräpte inte kunde få ro förrän han hade blivit hämnad. Mera om blodshämnden senare.

Våra gemensamma anor

Tre korta berättelser som handlar om våra anor, tagna från domboken

1. Prästbråket maj 1684

Inledningen till prästbråket är att Biskopen i Växjö hade lovat Peder Hemmingius pastoratet i Vislanda efter kyrkoherde Nils Ringius. Elias Wiesel önskade samma tjänst. Vislanda pastorat begärde redan 28/5 1678 hos Karl XI om förord för Elias vilket beviljades.

Den 20/1 1681 genomgick Elias prästexamen i Växjö men blev underkänd. Han rekommenderades att komma ett halvt år till Växjö för att förkovra sig men ville själv till Uppsala dit han dock aldrig åkte. Biskopen skriver att han "var så arm i studierna, att han in examine icke kunde bevisa ex N. T. Christum esse vere Messiam; han var ock så absurdus, att han sade diabolus såväl som ethnicus etiam salvari". Nu följer en brevväxling mellan Karl XI och domkapitlet. Det hela slutar med kungens fjärde brev, ett skarpt brev, och domkapitlet viker sig. Den 22/2 1682 kallas Wiesel till ett litet förhör, och dagen efter blir han insatt i ämbetet.

Först 1684 går Elias till tinget och anklagar Peder Hemmingius, hans hustru och Elisabet Claesdotter för förtal om att han "har övat lägersmål och sängelag med henne" (Elisabet). Elisabet uppger att hon har fått en ring av Elias och att han har lovat att gifta sig med henne. I rätten säger hon "så skall det väl bliva uppenbart att sanningen varken måste eller förtigas".¹

1) Juli 1683 hade Elias gift sig med Christina Andersdotter Dimberg (Dimbodia).

Elias anklagar Peder med hustru för att med "samma kåkstrukna hora" gått till biskopen och förtalat honom så han inte skulle få tjänsten. Anklagelserna fortsätter. Peder har talat illa om Elias till två bönder som svarar "Elias är Guds egen präst, låt bli sådant tal", Peder har klippt tre lockar från huvudet på en pojke som var släkt med Elias, Peders hustru har på sockenstämman sagt "Vad vill du här getapojk och skjälme? Du är inte värd att gå på predikstol utan att gå vall med Sibbes² getter i Näs". En smådesvisa gick på byn och en del av den minns en av de inkallade: "Jöns i Fällan med sin stora näsa kan så väl för biskop bläsa. Biskopen slår upp sina porta vida, Avgå! Bönderna ropa och skria. Märta i Näs sitter hemma att steka och sjuda för det hon skall gäster bjuda....."

Domen:

1. Prästfrun dömdes att betala 40 mark för sängelag, öknamn 3 mark, skälm 3 mark, ovärdig gå i predikstol utan borde valla Sibbes getter i Näs 3 mark.
2. Peder dömdes för djäknepojke 3 mark, svinepojke 3 mark, getapojk 3 mark, för att ha sagt "att på 2 dagar kunde göra 2 bonddrängar lika bra i bok som kyrkoherden" 3 mark för de tre lockarna 9 mark.
3. Domkapitlet skall sedan avge deras dom angående Peder.
4. "Elisbet skall med flit eftersläs var hon finnande är".

Elias var omåttlig populär bland folket. Han förvaltade sitt ämbete väl och anskaffade två ringklockor till Vislanda och en altertavla till Blädinge.

2. Harald Simonis Almosius och Märta Larsdotter – byskvaller!

Den 8 juni 1627 kommer Harald Simonis till tinget och anklagar Olufs hustru Elin att ha sagt "ont ord" om hans hustru Märta om sängelags omgångelse på en köpstadväg med Måns i Rösshult. Detta har orsakat att Oluf har blivit osams med Bengt Jonsson. Oluf arrenderar en gård av Bengt Jonsson och av en eller annan anledning tar Märta kontakt med Bengt Jonsson och undrar om Måns i Rösshult kunde få hyra gården i Hullingsved. Elin känner på sig att det skulle bli så och har sagt "det har Märta gjort för god sängelags skull" och det vill Harald att Elin skall bevisa. Dessutom har Oluf sagt att Måns har tusslat och tasslat med Märta vid ett gästbud i Oby om Hullingsved gård.

Oluf, Elins maka, säger att han aldrig har sagt något "oärlings ord" om Märta och att Märta och Måns aldrig har förnekat att Märta med sällskap för tre år sedan övernattade hos Måns både på ner och återresan från Kristianstad.

2) Sibbe är gift med Elias syster Märta.

Efter det talet blev allt så illa att Märta ville purgeras/rentvås vilket rätten tyckte var onödigt. När Harald hör det säger han "om han inte får laggång för sin hustru vill han skilja sig från henne och inte komma till hennes säng för rän det är skedd". För att göra Harald nöjd dömer rätten att Måns i Rösshult ska rentvås sig och Märta från skvaller med en 12-mannaed.

Den 30 juni 1627 kommer Måns i Hullingsved (tidigare Rösshult) med 12 män som går i ed på att han inte har haft olovligt eller oärligt umgänge med hustru Märta på köpstadvägen eller någon annanstans som ryktet säger. De frikänns och Oluf och Elin får behålla sin ära och goda namn eftersom Oluf aldrig har sagt något dåligt om Märta utan endast "att hustru Märta på vägen bland mycket sällskap lade sig hos Måns med sina barn och folk vilket Märta inte nekar till".

3. Simon Haraldsson – vådaskjutningen 1613.

Bengt i Krogsaböke går fredag kväll till Simon Haraldssons son, smeden Måns i Almås, för att tinga ett bösselås som lovas klart dagen efter. Sedan går Bengt till sin syster i Fällut som serverar honom för mycket öl och vill han skall stanna men han nekar och går tillbaka till Måns som inte är hemma. Han är på Gärdet, säger pigan och följer honom dit. Där har de roligt och när Bengt vrider på bössan och skjuter i luften kommer gamle Simon ut ur kojan och träffas i armen. Måns, Simons son, blir upprörd och skjuter armen av Bengt. Simon dör senare, osäkert när men troligen kort därefter av skadan.

Då händelsen var skedd med våda och inte med vilja beslutades att Bengt skulle gå en 12-mannaed. Bengt dömdes till vådabot.

Ättelevan: När en person har dräpt en annan fick han böta till kronan, häradshövdingen, häradet och den dödes hustru och barn. Den dödes bröder och söner lovade honom trygghet mot en "vängåva". Vängåvan upphävde kravet på blodshämnd.

Blodshämnd från Wikipedia:

Blodshämnden var inte bara en rätt, den var också en plikt som ingen kunde svika utan att vanära sig. Men det fanns fall då det ansågs ädlare att avstå från blodig hämnd och låta blodskulden försonas på annat sätt. Försonligheten gav ingen skam om den inte berodde på feghet.

Birgitta Munkhammar
Eva Vajstedt

BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsändes försändelsen
med nya adressen på baksidan till:
ESSF, J A Selanders gata 1, 632 18 Eskilstuna

Kalendarium för ESSFs aktiviteter i Eskilstuna hösten 2020

Aktivitetsgruppen i Eskilstuna har via Gun Sundberg meddelat att man till hösten planerat nedanstående aktiviteter som kommer att genomföras om möjlighet ges.

- Marie Cypriansen, *Fyra olika webbaserade släktforskningsprogram att registrera sina forskningsresultat på*
- Marie Selander, *Min släktforskning och vissa överraskande upptäckter*
- Oskar Nilsson, *Visning av arkiven*
- Utflykt till veteranjordbruk i Ärla (2 tillfällen)
- Resa till landsarkivet i Uppsala med visning och tid för egen forskning (både Eskilstuna och Strängnäs)
- Och så till höstmötet, föredrag om *Finlands fyra krig*
- Jan Netzel m fl, *Eskilstuna förr i ord och bild*

Redaktionen

Kalendarium för ESSFs aktiviteter i Strängnäs hösten 2020

Aktivitet	Datum	Dag	Tid	Plats	Föreläsare/Stödperson/Ämne
Temakväll	8 sep	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Hur man kan arbeta med sina DNA-resultat - Kerstin Nilsson
Berättarkväll	15 sep	Tisdag	18-20	Lokalen S-näs	Hildsholm - Kerstin Nilsson berättar om en gård och dess invånare
Föredrag	23 sep	O n s - dag	18.30	Multum S-näs	De Polska ubåtarna i Marielundsviken - Håkan Pieniowski
Temakväll	6 okt	Tisdag	18-20	Lokalen S-näs	Att göra sin Släktbok - Lars Forssman och Ulf Lindén ger tips
Föredrag	14 okt	O n s - dag	18.30	Multum S-näs	Farfar blev bortadopterad som barn och vad hände sen - Hans Lundén
Berättarkväll	20 okt	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Det man aldrig pratade om - Catarina Larsson berättar
Temakväll	3 nov	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Kartforskning, gamla och nya kartor - Kenneth Engwall
Berättarkväll	17 nov	Tisdag	18–20	Lokalen S-näs	Faster Greta som emigrerade till Salt Lake City 1918 - Kristina Rosén berättar